

Sisäasiainministeriö
Maahanmuutto-osasto

Helsingissä, 30.1.2009

Punaisen Ristin lausunto hallituksen esityksestä koskien vastaanottotoiminnan siirtämistä Maahanmuuttoviraston hallinnottavaksi (SM123:00/2008)

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eräiden tehtävien siirtämisestä Maahanmuuttovirastolle.

Punainen Risti on 1990-luvun alusta lähtien ollut merkittävä toimija turvapaikanhakijoiden vastaanottamisessa. Sisäasiainministeriön kanssa voimassa olevan sopimuksen mukaan olemme valmiudessa tukea viranomaisia yllättävissä tilanteissa vastaanottotarpeen kasvaessa. Myös viime vuonna SPR on aktiivisesti tukenut viranomaisia vastaanottokapasiteetin kasvattamiseksi ja tälläkin hetkellä eräät Punaisen Ristin piirit neuvottelevat uusien vastaanottoyksiköiden perustamisesta.

Vastaanottotoiminnan ja oikeusapupalveluiden riippumattomuus

Esityksen yhtenä tavoitteena on yhdenmukaistaa turvapaikkamenettelyä ja vastaanottotoimintaa ottaen myös huomioon maasta poistamispäätöksen täytäntöönpano. Keskittämällä tavoitellaan myös merkittäviä taloudellisia säästöjä.

Punainen Risti on aiemmissa kannanotoissaan koskien turvapaikanhakijoiden vastaanoton siirtämistä Maahanmuuttovirastolle pitänyt ongelmallisena sitä, että vastaanottotoiminta ja turvapaikkapäätöksenteko tuodaan hallinnollisesti hyvin lähelle toisiaan. Pitkä kokemuksemme vastaanotto-työstä on osoittanut sen kuinka tärkeää on luoda luottamukselliset suhteet vastaanottokeskuksen asukkaisiin. Jos asukkaat mieltävät vastaanottokeskuksen ja sen henkilökunnan osana turvapaikkapäätöksentekoa, vaarantaa tämä luottamuksellisen ilmapiirin keskuksen toiminnassa.

Punaisen Ristin vastaanottotoiminnan lähtökohtana on aina sen **riippumattomuus lupahallinnosta ja toiminnan läpinäkyvyys**. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaanottokeskusten toiminta ei ole sidoksissa tai toimi liian lähellä turvapaikanhakijoiden lupa-asoiden käsittelyä. Nyt esitettävän muutoksen keskeisenä haasteena näemme tämän riippumattomuuden varmistamisen.

Luottamuksen luominen ei ole helppoa, koska monet turvapaikanhakijat ovat joutuneet oman maan viranomaisten huonon kohtelun tai vainon kohteeksi ja suuri osa heistä on traumatisoituneita. Suomessa luottamus viranomaisiin joudutaan rakentamaan uudelleen. Keskeinen osa tätä turvallisuutta on tietoisuus siitä, että hakijoiden toimintaa ja yhteydenpitoa ei vahdita esimerkiksi tarkoituksena käyttää tätä tietoa päätöksenteossa. Vastaanottokeskuksen tulee olla paikka, jossa turvapaikanhakijat voivat kerätä voimia ja parantaa toimintakykyään.

Vastaanottojärjestelmän tehtävänä ei myöskään ole ennakoida turvapaikanpäättöksen lopputulosta. Hallintomuutoksen seurauksena ei tule lähteä kehittämään järjestelmää, jossa todennäköisemmin kielteisen päätöksen saavat hakijat majoitettaisiin tiettyihin – mahdollisesti jopa suljettuihin – keskuksiin. Asuminen ja työskentely tällaisissa keskuksissa voisi muodostua hyvin haasteelliseksi ja jännittynyt tilanne jopa turvallisuushakiksi. Seurauksena voi olla mielenterveysongelmien kärjistyminen.

Punainen Risti haluaa myös nostaa esille kysymyksen turvapaikanhakijoiden **oikeusapupalveluista**. Vaikka oikeusavun tarjoaminen perustuu oikeusavustajan riippumattomuuteen ja ammattitaitoon, on kuitenkin oikeusvaltion periaatteen kannalta ongelmallista, mikäli päätöksentekovirasto vastaa myös oikeusapupalveluiden kilpailuttamisasioista ja kustannusten korvaamisesta. Tällä hetkellä vastaanottokeskukset itse kilpailuttavat ja hankkivat oikeusapupalvelut ja maksavat niistä aiheutuvat kustannukset palveluntarjoajalle. Lienee tarkoitus, että hallinnollisten siirtojen seurauksena oikeuspalveluita koskeva ohjeistus ja maksatukset tulevat Maahanmuuttovirastosta, vaikka asiaa ei ole tarkemmin nostettu esille esityksessä. Oikeusapua koskevat kysymykset tulisi vielä erikseen selvittää ja valmistella ennen hallituksen esityksen antamista.

Alueelliset tarpeet

Turvapaikanhakijoiden määrän nousu on osoittanut sen, miten tärkeää on pystyä neuvottelemaan vastaanottotoiminnasta paikallisviranomaisten kanssa eri puolilla Suomea ottaen huomioon alueelliset erityisilanteet ja -tarpeet. Olemme huolissamme siitä, miten tämä valtakunnallinen kattavuus voidaan taata, mikäli vastaanottotoiminnan hallinto siirtyy kokonaan pois valtion aluehallintoviranomaiselta eli tällä hetkellä TE-keskuksilta. Toiminnan valtakunnallisen ulottuvuus olisi nykyistä selkeämmin otettava huomioon muutoksen suunnittelussa.

Lopuksi

SPR pitää ehdottomana edellytyksenä ehdotetun vastaanottotoiminnan siirrossa sitä, että tätä toimintaa varten Maahanmuuttovirastoon perustetaan päätöksenteko-organisaatiosta erillinen ja riippumaton yksikkö. Yksikölle tulee varata riittävät resurssit. Resursseja on myös pystyttävä lisäämään joustavasti silloin, kun hakijamäärät kasvavat. Tärkeää olisi myös laatia turvapaikanhakijoiden vastaanotolle pitkän linjan strategia, johon kirjattaisiin muun muassa vastaanottotoiminnan riippumattomuutta koskevat periaatteet.

Kunnioittaen,

Leena-Kaisa Åberg
pakolais- ja maahanmuuttotyön päällikkö